

Nr 176.

Av herr Nilsson, Theodor, m. fl., om höjning av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till anställande i domsagorna av andre notarier.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit ökat anslag till avlöningarna vid häradsrätterna för att därigenom bereda möjlighet till anställande av ett tjugotal nya andre notarier i de mest arbets-tyngda domsagorna. Av statsverkspropositionen framgår emellertid, att en dylik personalökning icke på långt när är tillräcklig för att domsagornas behov av avlönade rättsbildade biträden skall bli tillgodosett. Det vill med andra ord säga, att man även i fortsättningen måste i viss utsträckning begagna sig av oavlönad juridisk arbetskraft för att landsbygdens domstolväsende skall kunna fungera. Den 1 mars 1935 funnos i samtliga domsagor i riket 118 förste notarier och 108 andre notarier, vartill kommo omkring 180 oavlönade juris kandidater, som fullgjorde notariegöröml. Genom hovrätternas försorg gjordes vid nämnda tidpunkt en undersökning angående det föreliggande notariebehovet för domsagornas behöriga skötsel. Av denna utredning framgår, att minimibehovet vore 118 förste notarier och 144 andre notarier samt därjämte ytterligare 52 avlönade unga jurister, kallade notarieaspiranter. Utöver de biträden som redan funnos skulle det sålunda erfordras minst 88 nya biträden.

I statsverkspropositionen har departementschefen uttalat, att det måste anses såsom ett berättigat önskemål att de rättsbildade biträden som oundgängligen erfordrades för domsagornas behöriga skötsel erhöle erhätning för sitt arbete. Såsom skäl för att icke framlägga ett förslag i överensstämmelse med detta uttalande har departementschefen endast anfört, att det har ansetts icke låta sig göra att nu genomföra en så utsträckt avlöning och att med frågans slutliga lösning torde få anstå till en kommande riksdag.

Mot denna ståndpunkt må först och främst invändas, att det måste anses oegentligt och föga tilltalande att staten inom en så betydelsefull gren av sin verksamhet som rättsskipningen gratis tillgodogör sig arbetskraft, vilken — såsom hovrätterna påvisat — är oundgängligen nödvändig för verksamhetens bedrivande. Vid åtskilliga av våra större häradsrätter kräves för domsagoarbetets fullgörande biträde av åtta, nio eller tio rättsbildade personer. Även om sådana domsagor skulle erhålla ännu någon avlönad andrenotariebefattning, skulle förhållandena ofta bliva sådana, att de rättsbildade biträdena måste under

inmot två år utföra ett oavlönat och krävande arbete i rättsordningens tjänst. Vid Askims m. fl. häradsrätt har exempelvis en ung juris kandidat måst tjänstgöra i nära två år och åtta månader innan han erhållit en andrenotariebefattning. En ökning med blott ytterligare någon avlönad notarietjänst skulle icke med något större antal månader minska den oavlönade arbetstid, som notarierna därstädes måste underkasta sig.

Vidare må framhållas att det nuvarande avlöningssystemet i domsagorna måste antagas avhålla ekonomiskt mindre väl situerade unga jurister från att skaffa sig domstolsutbildning och därmed också från att söka sin framtid på domarebanan. Att en sådan tingens ordning i vår tid icke bör fortfara torde vara uppenbart för envar. Understödjandet i ekonomiskt hänseende av de unga juristernas domsagotjänstgöring är i verklig mening en demokratisk uppgift. Under en gångens tid rekryterades juristerna i icke obetydlig utsträckning från de ekonomiskt mera välbärgades klass. Så är icke längre förhållandet. Ett mycket stort antal av vår egen tids jurister hava utgått ur de obemedlades led. De hava ofta med stora svårigheter lyckats upplåna det kapital, som de behövt för att kunna avlägga sin juridiska examen. Det är emellertid en känd sak, att om svårigheterna äro stora, när det gäller att erhålla lån till fullföljandet av examensstudierna, så äro de nästan oöverbärliga, när det gäller att skaffa medel till fortsatt utbildning efter examens avläggande. Det är också förståeligt och psykologiskt förklarligt, att de, vilkas borgensnamn och hjälp i övrigt anlitas under studietiden, efter dennas avslutande finna sig hava gjort nog och förmena, att den unge juristen nu bör kunna stå på egna ben.

Det skall ingalunda bestridas, att den praktik, som de unga juristerna erhålla under tjänstgöring såsom notarier vid domarekanslierna, är erforderlig för deras utbildning till praktiska jurister, vare sig de hava för avsikt att ägna sig åt domarekallet eller söka sin utkomst inom andra rättslivets områden. Men det är samtidigt oomtvistligt, att domsagonotarierna ej blott genom sitt arbete direkt fylla en betydelsefull uppgift i domstolsorganisationens tjänst utan också indirekt tjäna rättsväsendet genom att förskaffa sig en praktiskt utbildning, som vad beträffar de blivande domarna är nödvändig och vad angår övriga jurister är av stort värde för den rättssökande allmänheten.

Under sådana omständigheter och då samhället har ett direkt intresse av att de utexaminerade juris kandidaterna komplettera sin examen med domsagoutbildning, synes det vara en naturlig sak, att det allmänna i mån av sitt intresse av de unga juristernas praktiska utbildning och domstolsorganisationens behov av juridiskt skolade biträden deltaga i kostnaderna för utbildningens erhållande.

Ur såväl samhällets som de unga juristernas synpunkt måste det

vara önskvärt att notariefrågan blir reglerad redan vid innevarande års riksdag. Det är genom myndigheternas utredning styrkt, att antalet yngre rättsbildade biträden bör utökas med minst 88 personer. Då Kungl. Maj:t begärt medel för allenast 20 nya andre notarier, böra åtgärder vidtagas för tillgodoseende av det återstående behovet. Av ekonomiska hänsyn bör detta givetvis ske i den för statsverket billigaste formen. Att märka är nämligen att kostnaderna för dessa ytterligare biträden icke rimligen kunna läggas på häradshövdingarna. I denna riktning uttalade sig redan föregående års riksdag vid behandlingen av denna fråga. Det föreslås sålunda att de ytterligare rättsbildade domsagobiträden som, utöver redan befintliga biträden och av Kungl. Maj:t föreslagna 20 nya andrenotarier, äro erforderliga för domsagornas behöriga skötsel — lämpligen bestämda till ett antal av 70 — skola äga uppbära ett årsarvode om 1,200 kronor (i vissa norrlandsdomsagor 1,500 kronor). Sammanlagda kostnaderna för avlöningarna till ifrågavarande biträden — förslagsvis benämnda notarieaspiranter — torde kunna beräknas till 85,800 kronor förutom dyrtids-tillägg.

I sammanhang med frågan om notariatjänstgöringen i domsagorna uttalar departementschefen, att det för att åstadkomma en önskvärd utjämning av antalet notarier i de olika domsagorna och förskaffa jämväl de mera avlägset belägna domsagorna jämn tillgång på notarier, synes böra komma under övertvägande att företaga sådan ändring i hovrätternas arbetsordningar, att av den nu tre år långa domsagotjänstgöringen, som kräves för fiskalsförordnande, »viss minimitid, förslagsvis två år, skall avse anställning såsom statsavlönad notarie».

Med anledning av detta uttalande vilja vi framhålla följande.

En dylik föreskrift komme att för de större domsagorna medföra, att åtskilliga biträden skulle för att erhålla fiskals kompetens nödgas stanna i domsagan längre än tre år, på sina håll ända till fyra år och mera. Det förekommer nämligen i sådana domsagor ej sällan, att för biträdena för närvarande förflyta omkring två år, innan de förordnas till andre notarier. Även om ett ökat antal löner för andre notarier beviljas, komme denna olägenhet icke att helt avhjälpas. Den tilltänkta bestämmelsen skulle för rekryteringen i de större domsagorna vara synnerligen hindersam. Det kan befaras att rekryteringen av biträden till domsagorna avsevärt minskas. Huruvida detta i längden skulle lända de mera avlägset belägna domsagorna, vilka förslaget avser att hjälpa, till gagn, synes tvivelaktigt.

Över huvud kan ifrågasättas om en för alla domsagor lika minimitid för statsavlönad tjänstgöring är lämplig, så olika som förhållandena äro i olika domsagor — något, vari ändring ej står att vinna utan

genom omreglering i samband med en allmän rättegångsreform. Anser man likväl, att en minimitid bör införas, torde den böra sättas avsevärt lägre än två år, förslagsvis ett år.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställa vi,

dels att riksdagen måtte — för att bereda Kungl. Maj:t tillfälle att i domsagorna anställa, utöver i statsverkspropositionen föreslagna 20 nya andre notarier, ytterligare 70 rättsbildade biträden (notarieaspiranter) — höja det i statsverkspropositionen för Häradsrätterna: Avlöningar äskade beloppet med 85,800 kronor;

dels ock att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att, därest sådan av departementschefen i propositionen ifrågasatt ändring i hovrätternas arbetsordningar vidtages, att där införas stadgande, att av den för fiskalskompetens erforderliga domsagotjänstgöringen viss minimitid skall avse anställning såsom statsavlönad notarie, denna minimitid fastställas till ett år.

Stockholm den 23 januari 1936.

Th. Nilsson. Otto R. Wangson. Karl Sandegård.